# СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

# SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 139. | Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 16. червня, 1924. | VOL. XXXII. | No. 139. | Jersey City, N. J., Monday, June 16, 1924. | THREE CENTS


# Ла Фолет осуджує республиканську програму.

МЕДИСОН, Вискансин, 13. червня. — Сенатор Ла Фолет заявляє в своїй публичній заяві про республиканську конвенцію, що програма, на ній ухвалена, зраджує інтереси американського фармера. Він складає вину за сю недостачу виразно на президента Кулиджа.

### СПОДІЮТЬСЯ ТРЕТОЇ КАНДИДАТУРИ.

ВАШІНГТОН, 13. червня. — Поступові круги республиканської партії невдоволені іменованнєм ґен. Доса кандидатом републиканської партії на уряд віцепрезидента Злучених Держав. З їх заяв виходилоби, що ся номінація готова спричинити повстанне третої партії при теперішних виборах.

### ПРОГИБІЦІЙНИЙ АҐІТАТОР ПРОТИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КОНВЕНЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 13. червня. — Орвил Повленд ,ґенеральний дорадник Антисалюнової Ліґи, вислав до кождого делеґата будучої демократичної конвенції, листа, в якому закидає урядови партії, що вона уряджує сю конвенцію в Ню Йорку на те, що там можна найлекше запивати делеґатів. Проти заяви Повленда піднялися з усіх суюдів протести.

### ҐУБЕРНАТОР ПОСЕРЕДНИКОМ У РОБІТНИЧІМ НЕПОРОЗУМІННЮ.

НЮ ЙОРК, 13. червня. — За спільною згодою робітників та робітниць, що вирабляють жіночу одіж ,та кравецьких підприємців, які не хочуть пристати на робітничі домагання і своїм поступованнєм майже довели до страйку 50,000 кравецьких робітників, посередництва межи межи сторонами піднявся нюйорський стейтовий ґубернатор Ал. Смит. Канцелярія його виборчої кампанії перемінилася на поле промислової боротьби.

### ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ ДЛЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 13. червня. — З установленнєм кандидатів партії на два найвисші уряди в Злучених Державах приступлено до вибору урядників партії, які мають повести виборчу кампанію. Хоча проти Віліема Батлера, виборчого менаджера Кулиджа, було богато противників, все таки його вибрано головою кампанії без спротиву.

### СЛІДСТВО НАД ВИБУХОМ НА ВОЄННІМ КОРАБЛИ.

САН ДІЄҐО, Каліфорнія, 13. червня. — Военний суд, який зібрався тут для слідства над причинами вибуху на военнім кораблі „Місісіпі", переконався вже, що число жертв вибуху виносить 48 душ.

Моряки, що стають яко свідки перед судом, росповідають про ріжні геройські вчинки погибших моряків.

### КУЛИДЖ НАТИСКАЄ НА ВИКОНУВАННЄ БОНУСОВОГО ЗАКОНА.

ВАШІНҐТОН, 13. червня. — Президент Кулидж видав приказ департаментам фльоти, війни та бюрови ветеранів, щоби вони вживали всіх фондів, які мають до своєї роспорядимости, для виплати бонуса для ветеранів великої війни.

### СУД ЗА ЗАВОРУШЕННЯ КЛЕНА.

ЕБЕНСБЕРҐ, Па., 13. червня. — Суд випустив нині на волю 11 членів Ку-Клакс-Клена, увязнених за звязок з кровавими заворушеннями в Лилі дня 5. квітня сього року, підчас котрих згинуло три особи а богато було ранених. Прокуратор не міг підняти проти них ніяких закидів. На суді остало ще далі 18 других Кленсменів та 13 мешканців міста Лілі; їх обжаловують за вбийство.

### МІЛІОНОВА ВТРАТА ЧЕРЕЗ ПОЧТОВИЙ РАБУНОК.

ШИКАҐО, 13. червня. — Обчислення почтових урядників показують, що втрати уряду через рабунок почти з поїзду зелізниці Шикаґо, Мілуокі енд Ст. Пол можуть легко виносити до трох міліонів долярів або й більше.

Поліція робить завзяті зусилля, щоби прослідити вбийників, і вже арештувала досі 25 людий, в тому числі богато відомих опришків, однак нікому з них не може нічого доказати.

### СПЕКА НА ЗАХІДНО-ПОЛУДНЕВІЙ ЧАСТИ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ТОПІКА, Канзас, 13. червня. — Цілу західно-полудневу полосу Злучених Держав навістила нагла спека. В богато місцевостях термометер підскочив нагло з 60 степенів фаренгайта на 100 й більше. Нині термометер нотував у Либералі 106 степенів, у Либоку, в стейті Таксасі, 104, а в Вудворді, в стейті Оклагомі, навіть 110 степенів.

### НАЙШЛИ ЛІК НА МОРСЬКУ НЕДУГУ?

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 13. червня. — На відбуваючійся тут конвенції Товариства Ґазових Виробів виступив С. Т. Прінс, секретар сього товариства, зі заявою, що вдалося найти лік на морську недугу. Є ним звичайний ґаз кисень (його звуть також „кислорід", по англійськи „оксиджен").

Про його лічничу силу проти морської недуги говорив один французький хемік. Щоби про се наочно переконатися, збори хеміків та лікарів вибралися в приватнім яхті на повне море в дуже бурливий час. Корабельний лікар дав зажити кисеня всім пасажирам, кромі трох. Коли виплили на повне мобе, три пасажири, які ґазу не заживали, захорували на морську недугу, тоді як другі були зовсім здорові. Коли хорим дали зажити оксиджену, вони виздоровіли. З сього вчені переконалися, що кисень не лишень лічить морську хоробу, але й її запобігає.

### ПОЛІСМЕН ПІШОВ ДО ТЮРМИ.

НЮ ЙОРК, із червня. — Даніел Бернс, нюйорський полісмен, признався перед нюйорським стейтовим судом до вини за вбитте одного нюйорського сальоніста. Він виправдувався тим, що він не хотів його вбити. Суд дав йому 9 до 20 літ вязниці.

### ЗЛА ПОГОДА НЕ ШКОДИТЬ.

ВАШІНҐТОН, із червня. — Департамент рільництва видав заяву, в котрій каже, що негода, яка панує в Злучених Державах уже від довшого часу, не пошкодить рільничим продуктам.

### УКРАЇНЕЦЬ ПОБИВАЄТЬСЯ ЗА ПРАВО СОЛІСТА.

У вівторок, дня 17. червня, о годині 2. сполудня відбудеться в Еолієн Гол, на 42-ій вулиці в Ню Йорку, проба музикантів, яка має виказати, хто має бути солістом на фільгармонійних концертах, які уряджує Концертове Бюро Стадіюм сього літа в Нюйорськім Стадіоні.

Межи визначними музикантами, що побиваються за се право, є відомий український скрипак Придаткевич.

### УКРАЇНЦІ ЖЕРТВОЮ НЕЩАСНОГО СЛУЧАЮ.

Дня 11. червня помер в шпитали в Акроні, в стейті Огайо, Українець Іван Дорош, член Українського Народного Союза, відд. 295. Причиною смерти були тяжкі ушкодження тіла, які він поніс, коли на авто, яким він їхав з другим Українцем, вдарив на перехрестю зелізничий поїзд. Другий Українець, що не був членом Українського Народного Союза, погиб на місци, а Дорош помер в шпитали по 48 годинах. Його жена Текля Дорош бореться зі смертю.

### ЧУДОМ УРАТУВАВ СОБІ ЖИТТЯ.

ПАРИЖ, із червня. — Французькі ґазети розписуються широко про пригоду одного французького військового аґента в Рурщині, котрого Німці зловили, осудили на смерть та привязали до зелізничих шин, щоби його переїхав зелізничий поїзд.

На щастя засудженого, поїзд опізнився так, що він мав час видобутися трохи зі своїх шнурів та положитися межи шини так, що поїзд переїхав понад нього, не зробивши йому нічого злого.

### ІРЛЯНДІЯ ВСТАНОВЛЯЄ ПОСЛА ДО АМЕРИКИ.

ДАБЛИН, Ірляндія, із червня. — Ірляндський міністер заграничних справ предложив ірляндському парляментови до потвердження іменованнє професора Смидді послом Ірляндії до Злучених Держав.

### З ЧЕРВОНОГО РАЮ.

Окружним шляхом надійшли глухі вістки про бунт вязнів в т. зв. Олександрівській вязниці в Іркутську. Для заведення ладу покликано військо; всіх провідників бунту розстріляно. Апеляційна палата в Москві вирішила що присуди, видані військовим судом V. армії, на підставі яких розстріляно 71 цивільних людей без відома цивільного суду — були справедливі й законні.

### ЩЕ ОДИН УКРАЇНЕЦЬ ПОКІНЧИВ ВИСШУ ШКОЛУ.

Межи студентами Писбурської Колеґії Фармації при Питсбурськім Університеті, що покінчили науку сього року та поздавали кінцеві іспити, є Українець Іван Ґрацонь.

Родився він 26. падолиста 1902 року в Мекіспорті, Па. Ходив до „гайскул" а в Мекіспорті, і відтак перейшов на Питсбурський Університет. Підчас студій удержував його переважно, М. Ґрацонь, котрий працював тяжко наперед в капелюхарни, а опісля в майнах.

Іван Ґрацонь зложив іспит зрілости та дістав фармацевтичний степень дня 4. червня.

### ПАРТІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ В КАТЕРИНОСЛАВІ.

На партійній конференції в Катеринославі підкреслювали окружні та районові делеґати що серед т. зв. низових організацій компартії поширюється нестійкусть та дезерція. 22. квітня ц. р. вийшла зі складу компартії ціла ґрупа метальорґічного заводу в самому Катеринославі. В окружних орґанізаціях впливові партійники занялися більше власними господарствами чим партійними справами. Сильно скріпляються чисто буржуазні тенденції між партійниками. На протязі не цілого року виступило з партії 2.016 членів переважно робітників, що дають 79 прц. всіх виступивших. Виступивші селяне творять 15 прц. а инші 6 прц. Інтензивність аґітаційної роботи дуже замітно впала.

### ЩЕ ПРО ЗАСУДЖЕННЯ В КИЇВІ.

Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет перемінив засудженим у київському процесі „Центру Дії" на смерть кару смерти на десятилітню тюрму, а всім иншим засудженим зменьшив кару до половини.

### КЛЄМАНСО ПИШЕ СПОМИНИ.

Жорж Клємансо, побідник у світовій війні, має тепер більше 80 років. Ще недавно їздив до Африки, приглядатись єгипетським муміям, і до Індій складати візиту тамошнім богатирям. Вернувши до своєї батьківщини, старий „тигр" не замешкав у Парижі, тільки в маленькій хатині на провінції, у Ванде. Там він загородництвом і від часу до часу робить прогульки у чудову околицю, очевидно — в товаристві одної із численних своїх молодих і гарних поклонниць... Після французьких виборів найшлись репортери, які внесли в оту ідиллю дисонанс, засипавши „тигра" запитами про його думку в звязку з несподіванкою виборів. Але Клємансо ґоворив із цікавими репортерами про все можливе, тільки не про французські вибори!... Навязуючи до такої стриманости Клємансо у висловлюванню своїх теперішних політичних поглядів, „Ню Йорк Гереллд" запевняє, що духовий батько версайськогао договору зневірився остаточно у правильність свого твору, так що рішуче відмовляється грати ролю дорадника тої невеличкої ґрупи клемансістів, які ще залишились у новому парляменті. Всю свою духову працю посвячує він тепер виключно списуванню своїх споминів, яких вже має два томи. Поява тих споминів друком викличе певно де-де більшу сензацію, ніж спомини ріжних політичних і військових діячів.

### КОНФЕРЕНЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНЬШОСТИЙ УКРАЇНИ.

Державна українська комісія для справ національних меньшостий, яку утворено в Києві, скликає на липень зїзд національних меньшостий на Україні.



# Думерґ президентом Франції.

ВЕРСАЙ, Франція, 13. червня. — Обі палати французького парляменту зібрані в історичнім Версайськім Замку на спільнім засіданню, вибрали президентом Франції Ґастона Думерґа.

За Думерґом подано було 515 голосів, проти 309. Вибрано його тому, бо за ним голосували разом націоналісти та консервати. Його противник Пенлеве перепав через сю злуку націоналістів та правиці. Злука сих двох партій опирається на бажанню не дати ворогови Мільрана, котрий його повалив, заняти Мільранове місце.

Думерґ зараз по принятті уряду припоручив Ерітови зорґанізувати уряд, що сей обіцяв зробити.

### ХАБАРНИЦТВО СЕРЕД КОМІСАРІВ.

ЛЕНІНҐРАД, 13. червня. — Нині виконано присуд смерти на 17 суддях та судових урядниках, котрих засуджено було на страченнє за хабарництво. Другим 12 кару смерти замінено довголітною вязницею.

Засудженим закидувано, що вони за гроші давали свободу арештованим вязникам. На росправу ставало тоді 48 осіб. Кромі 29, засуджених на смерть, засуджено ще 7 на вязницю до 10 літ, 2 на вязницю на 5 літ, а 8 на 2 роки. Решту заслано на Сибір.

### КОНЕЦЬ КОМУНІСТИЧНОГО СТРАЙКУ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН, 13. червня. — Непризнаний робітничими юніями, а, як кажуть, викликаний большевицькими аґітаторами страйк лондонських підземних зелізниць уже покінчився. Всі страйкарі на возах та в електровнях вернули до роботи, боячися втратити зарібок.

Рівночасно з тим юнія зелізничих машиністів, котра від якогось часу теж стала під уплив большевицьких аґітаторів, що хочуть робити ріжні клопоти робітничому урядови, теж стала заховуватися більше згідливо.

### НІМЕЦЬКІ ПОДАТКИ ПРОТИ ГОТЕЛЕВОГО ПРОМИСЛУ.

БЕРЛІН, 13. червня. — Товариство німецьких готелярів внесло до уряду врочистий протест проти податкових та митових заряджень уряду. Кажеться в простесті, що через сі зарядження всі німецькі готелі порожні помимо напливу чужинців. Туристи волять жити в приватних мешканнях, як в готелях.

### НІМЕЧЧИНА ЗАОСТРУЄ СВОЇ ЗАКОНИ ПРО БАНКРОТСТВО

БЕРЛІН, 13. червня. — Німецька Федеральна Рада рішила заострити німецькі закони про банкротство, щоби задержати широко поширену пошесть фалшивих крид.

### НІМЦІ ВДОВОЛЕНІ З КАНДИДАТУРИ ДОСА.

БЕРЛІН, 13. червня. — Всі німецькі ґазети підносять з удоволеннєм факт, що републиканська конвенція встановила ґен. Доса кандидатом на уряд віцепрезидента Злучених Держав. Вони вважають сей вибір кандидата добрим знаком для полагоди европейського замішання.

### ВРОЧИСТІ ПРИВІТИ ДЛЯ БУВШОГО НАСЛІДНИКА ПРЕСТОЛА НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН, 13. червня. — Перший пруський ґвардейський полк в Потсдамі урядив бувшому наслідникови німецького престола та його братови величавий банкет. Оба бувші князі зявилися на банкеті в своїх мундурах з усіми відзнаками та забавлялися до пізної ночи. Републиканський уряд не робив проти сього ніяких виступів.

### ПОДОРОЖ АМЕРИКАНЦІВ ДОВКОЛА СВІТА ВОЗДУХОМ.

ЛОНДОН, 13. червня. — Сюди приїхали американські офіцири, щоби поробити приготовання для приїзду американських летунів, що вибралися в подорож воздухом довкола світа. З Лондону мають вони поїхати до островів Оркні, звідси до Ісляндії, а відтак до Ґренляндії та Лябрадору в Канаді.

### МІСІОНАРІ ВИРВАЛИСЯ З РУК КИТАЙЦІВ.

ЛОНДОН, 13. червня. — Церковне Місійне Товариство дістало з Китаю телеґраму, що англійські місіонарі, що попали були в руки китайських опришків та від вісьмох тижнів перебували в облозі, вирвалися з облоги на волю.

### ФАШИСТИ ПРИЗНАЮТЬСЯ ДО ПІРВАННЯ СОЦІЯЛІСТИЧНОГО ПОСЛА.

РИМ, 13. червня. — Слідство римської поліції над пірваннєм соціялістичного посла Матеоті, що пропав кілька днів тому без вісти, показує, що його справді вивезли фашисти за його виступи проти фашизму. Поліція арештувала провідника фашистів.

### ДАЄ ШКІРУ ДЛЯ СИРОТИ.

ПАРИЖ, 13. червня. — В Александропільським Сиротинці для Близького Сходу случилася недавно така пригода:

Лікарі сиротинця, оглядаючи одного свіжо доставленого хлопця, завважали, що він не був виліченний як слід з тяжких попарень; через недогляд лікарів, які лічили попарення на рамени, шкіра рамени зрослася зі шкірою тулова так, що хлопчина не міг рушати рукою. Щоби привернути йому владу в руці, треба було розрізати зрослу шкіру. На се однак треба би було наложити кілька цалів нової шкіри. Лікарі хотіли оголосити в шпитали, хто з дітий бувби готов дати шкіри для хорого. Олівія Гил, Американка, котра стоїть на чолі сиротинця, думала, що діти не зголосяться, як їм не дати приміру. Тому вона сама добровільно зголосила готовість віддати пять квадратових цалів своєї шкіри для хлопця.

Коли чутка про се розійшлася по сиротинци, зараз зголосилося богато добровольців, готових віддати свою шкіру для недужого. Вирізано тоді потрібну шкіру з яких шістьдесять дітий.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА: | |
|---|---|---|---|
| Three cents a copy | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сіті і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# ВИКРИВЛЮЮТЬ НАРОДНУ ДУШУ

Большевицькі телеґрами доносять з Москви, що большевицькі аґенти в московській православній церкві, що злучилися разом в так звану „живу церкву", збираються незадовго відбути нібито всеправославний церковний собор. Приготовання до сього вже й почалися, і в тій цили вже зібралися в Москві підготовчі наради „живого" попівства.

Є в сих заходах большевиків дві сторони. З одного боку, большевицькі діячі признаються мимоходом до повної невдачі своєї нагінки на релігію. Видно, всі комедії та кпини, які вирабляли над релігійними почуваннями недовірки з молодої комуністичної партії, довели до того, до чого вони мусіли довести на погляд всякого розумного чоловіка: до ще більшого скріплення релігійного чувства.

З другого боку, большевицькі заходи з „живою церквою" показують, що большевики своїх заходів проти церкви не покидають. Не потрафивши зломити зовсім релігійного чувства, вони тепер ідуть на компроміс з церквою, щоби її силу повернути собі на службу. Чи вдасться їм се зробити, се нині тяжко з певностю предсказати. Можливо, що московські православні люди так змучені релігійною боротьбою, що вони пристануть на всяку злагоду зі сторони уряду. Можливо, що большевицький уряд таки піднайде собі серед московського православного попівства велику горстку людий, які за охлапи зі стола комісарів згодяться закидати бороною за большевицьким урядом. Можливо, що Москалі, яким царі вже нераз робили подібні релігійні операції, не збунтуються дуже проти сього нового чисто-московського посягання на свободу людини в релігійних справах.

Колиб се большевикам вдалося, то добра з того не буде. Не буде ні большевикам, ні московському народови. Колиб большевикам удалося справді перевернути московську православну церкву на льокая комуністичного уряду, то вислід мусить бути лишень один. Церква мусить розбитися. Одна частина народа стане до релігії зовсім рівнодушна та буде сповняти лишень релігійні церемонії. Друга частина, тепер морально здоровша, потоне під урядовими переслідуваннями та обернеться у звихнену релігійну течію. Словом, на наших очах большевики доконують злочинної роботи, якої доконували вже царі, а яка доводила широкі маси Москалів до релігійного божевілля в молоканстві, скопчестві та тим подібних божевільних відрухах релігійно насилуваної душі.

Коли большевицьким безвіркам вдасться доконати сеї страшної операції на релігійних почуваннях православних Москалів, то се мусить з часом відбитися й на души українського народа. Не лишень тому, що Українці живуть з Москалями під одним бюрократичним обухом, але й тому, що московські попи з „живої церкви", добившися торгу з большевицькими комісарами, зажадають від них для самої особистої наживи, щоби большевицькі комісарі силою кулака нищили самостійні церковні встанови на Україні та душили нові самостійні релігійні рухи українського народа. Катовані московськими катами з большевицького уряду, московські попи будуть зганяти свою звірську лють на українськім народі, який не маючи власного національного уряду буде міг проти насильства відбиватися лишень з великим трудом.

# А ДЕ УКРАЇНЦІ?

Звіти американських висших шкіл з приводу кінця шкільного року роскривають замітні факти.

Так званий Колумбійський університет у Ню Йорку подав до відома, що сього року покінчило ріжні його школи да дістали ріжні степені коло 4,000 студентів. Другий університет в Ню Йорку, так званий Нюйорський університет, випустив з кінцем шкільного року коло 1,600 студентів. З усіх нюйорських університетів вийде разом певно до 8,000 студентів.

Коли взяти всі американські університети, то без пересади можна сказати, що з кінцем сього шкільного року вийшло з них коло 40,000 студентів. Се всякі інжинери, купці, лікарі, вчителі, промисловці, фахові інтеліґентні робітники з усіх галузий людського життя та праці. Стільки видала Америка за один рік. Стільки інтеліґентних сил вона вважала за відповідне додати до своеї армії інтеліґенції.

Вартаби спитати, скілько людий українського роду було межи тими студентами, що сього року покінчили американські висші школи. Колиб американські Українці давали своїх дітий в такій мірі, як дають пересічно другі народи, та якби на 110 міліонів душ населення Злучених Держав Українців було 600,000, як се ми привикли говорити, то на 40,000 студентів ми малиб мати що найменче 200 студентів, які сього року покінчили найвисші американські школи. Кількож є на ділі? Чи є 20? Ледво чи є.

Ми на кождім кроці протестуемо проти всяких ворогів, що вони нам не дають доступу до освіти, а тимчасом ми самі фактами з власного життя на свобідній землі показуемо, що ми науки ні освіти не шануемо, за неї не дбаемо. Протестувати [illegible] нищення української освіти в старому краю треба далі [illegible] звернути теж увагу на посилання українських [illegible]

# ПОЧАТОК ДЕУКРАЇНІЗАЦІЇ.

Власне й не деукраїнізації, бо українізації, як такої, ніколи й не було. Просто — finita la comedia, й починається, без жадних українізаторських викрутасів, продовженне, старої, давньої української драми, окремі акти котрої тяглися столітгями, і котру примхами ветхої бабусі історії було перервано крівавою інтермедією 1917—1924 рр.

„З огляду на контр-революційні настрої українізованої південної армії СССР, останне засіданне реввоенсовіту **постановило як найшвидче деукраїнізувати її і почистити від шкідливого елемента".** („Руль" 16. V.)

Ще рік тому главкоарм тов. Фрунзе палко обстоював цілковиту українізацію, а нині наказує харківському „наркомвоенові" навчати жовнірів „южной" армії по українському лише **двічи на тиждень,** а по московському — **чотирі рази;** крім того, командні посади в армії, починаючи від полкового командира й вище, **одібрати в Українців,** де вони суть, а натомісць **призначити Москалів.** Чому?... А тому ніби-то, що де-хто з українських старшин „думае про якусь там самостійність". Викинутих старшин-Українців наказано „предать суду". Се вже зовсім „неожиданий финал", мовляв карпенківський писар із „Чумаків" несподіваний, гадаю, навіть для дурнів, що роблять собі радість з большевицької обіцянки-цяцянки, але сподіваний для нас, що поклали собі за аксіому: все, щоб ні говорити, щоб ні казали чи писали „вожді" московсько-жидівського комунізму — є шахрайство з початку й до кінця, тим паче, що й сами вони в хвилю одвертости із сим не криються: з буржуями, мовляв, та контреволюціонерами всі засоби суть добрі.

Але, — може заперечити нам зачарований большевицькою українізацією читач (таких зачарованих нею простаків за останні часи розплодилося вельми богато), — як ви можете сумніватись у щирости большевицької українізації, коли сам голова української Академії Наук ще недавно urbi et orbi всього світу заявив, що сов-влада всі свої обіцянки виконує сумлінно!... А коли наймит усесвітнього капіталу. Поанкаре, втрутився у внутрішні справи СССР. з приводу відомого „київського судового процесу", то поважаний проф. А. Кримський, разом з иншими науковими світищами радянських републик, став в обороні їх від зазіхань капіталістичного крокодиля й ще недавнього диктатора Европи. На таке заперечення ми, хоч і дуже шануемо наукові заслуги проф. А. Кримського і навіть проф. М. Грушевського, мусимо відповісти словами одного з чеховських персонажів: „Заєць, коли його довго бити, може запалювати сірники". Сю чеховську істину як найдосконаліше збагнули учні великого ката Леніна, тому у них навіть такі святі люди, як високоповажаний голова Академії Наук, часом промовляє, як підбрехач у Квітки-Основяненка. Говоримо се не в образу й осуд старому нашому вченому, а лише для сконстатування причин, через які він мусів. се зробити. (Нехай-би спрабував проректи правду, або хоч умити руки, зрікшись говорити!)

Наведений вище свіжий приклад з т. з. Деукраїнізацією української червоної армії як найкраще змальовуе щирість совітських обіцянок. Москаль видав рік тому квит про українізацію взагалі й армії зокрема, бо се йому потрібно було в певних цілях. Простуковатіші з Українців повірили на той квит Москалеви, пішли на при- [illegible]

ли про цілі, з якими було обіцяно Українцям українізацію). Нині очевидно сталося щось таке, що примусило червоних московських самодержців рішучо урвати українізаційну комедію. І ми не помилимося, коли висловимо здогад, що сей рішучий наказ про деукраїнізацію виплив з тих самих мотивів, якими саме тепер виправдується новий вибух крівавого терору й поворот до часів „военного комунізму" 1918 р.

Ще з літа минулого року серед робітництва СССР, у звязку з страшним безробіттям, скороченнем фабрично-заводської промисловисти, з „перебоями" в роботі тих підприємств, котрі ще залишилися, з невиплатою вчасно платні тим робітникам, що працювали і т. д., почалося гостре незадоволення економічною політикою т. з. урядових верхів. Голод, кажуть, не свій брат, і хоч се добре розуміли всякі Зиновеви й Радеки, коли йшлося про пропаґанду комунізму в Ґерманії, скажемо, але забули про се в політиці своїй, внутрішній. Незадоволення вилилося в страйки, які не припиняються й до нині і які викликали подавлення робітничих заколотів збройною силою. Се тільки підлило олію в огонь. Опозиція все зростала, незадоволення набірало потроху орґанізованих форм. Тому, що се вже була не буржуйська, а таки ж робітнича опозиція, не рахуватися з нею не можна було. Розпочалася відома вже „дискусія" в комуністичних орґанах і в пресі, а в дискусії виявилися й ті вимоги, котрих домагалася досі слухняна під московським кремлевським батогом пролетарська череда. Економічні спочатку вимоги з часом обросли й елементом цілком політичного характеру, і в них домінуючим пунктом було — виборність, а не призначенне згори всякого комуністичного начальства. А виборність для большевицьких „вождів" — се заріз. А тут іще, до всього, почав набірати великої популярности льозунґ — „совісти, але без комуністів". Се все переповнило чашу терпеливости червоних царків, і вони у відповідь на всі вимоги розпочали знов кріваву розправу з усіми незадоволеними: головніших або розстрілюють або засилають до Сибіру або замикають у вязниці, а шпану — просто або викидають на брук, коли вона працювала й користувалась мешканнем, або висилають на села з міст і фабрик, полишаючи здихати з голоду.

Так дбає „рабоче-крестьянская" влада про робітників. Те саме робиться і у ВУЗ-ах (вищі школи), те саме і в армії. Досить сказати, що в самих лише ВУЗ-ах України звільнено 40.000 стуеднтів.

Що в українську армію проник дух опозиції віею все ж таки продухвиною, за яку стала знаменита українізація, не може бути жадного сумніву. Українство — се життя, стихія. Досить маленької шпари, щоб воно, як повітря, пройшло до навіть большевицького безприкладного в історії льоху. Рідні слова української команди, рідна мова нехай дурноверхої „політграмоти" або комуністичної „аґітки", українські офіцери ніяк Кацапами командного складу, порівнанне їх і себе з чужими для українського червоноармійця, неохайним, некультурним, розбишакуватим товаришем. Кацапом або шпиґуватим і шахраюватим Жидком — все се будило рідну думку про долю рідного народу, рідного краю. А присутність в командним складі і між жовнірами свідомого національно-західно- українського елементу, що не мав змоги вернутися до рідної Галичини, й [illegible]

ви свого ворога, елементу, що тую українізацію зрозумів просто, по військовому, без жадних політикувань, може навіть вірячи в щирість совглади, — все се зробило з куцої українізації зовсім не те, на що важили українізатори вгорі.

Коли сталася тая „дискусія", то не без того, щоб у ній не виявилися заховані доти думки й бажання національного характеру. Московська військова наволоч українських частин, якої, не вважаючи на українізацію, всеж було повно в них, добре затямила з „дискусій", що, не вважаючи на цілі довгі роки большевицької окупації, задурювання армії всякими інтернаціоналізмами, стихії української з неї не витруемо, тому мрія про єдину неділиму „матушку Расею" не здійсниться й під виглядом большевицької СССР. А зрозумівши таку страшну для себе річ, вони, не вагаючись, продають своїх українських товаришів па армії, доносячи на них, як на „сепаратистів". Отже коли наспів час ліквідації всіх незадоволених („опозиція") в робітничих урядових, студентських масах, то не минула лиха година й української червоної армії.

Чим усе те скінчиться — нетрудно вгадати. Армія, як бачимо, в своїх змаганнях не самітна. Не вважаючи на жорстокий терор, **незадоволення мас буйними хвилями котиться по безкраїх просторищах СССР.** За грізними хвилями мусить невдовзі прийти й страшний девятий бурун нового народного гніву. Тому маємо цілковите право сказати і кремельським владикам червоним, і тим, усім, що, підробившись під них, плекають у серцях своїх ще й досі незгаслу мрію старого царського самодержавія та єдиної неділимої: „Не тратьте сили — спускайтесь на дно!" Часи червоних тиранів минають, а часи чорних — минули вже давно і, гадаємо, — на віки!

С. Ч.

## Сумна смерть Миколи Міхновського.

З Київа одержали ми отсе сумну ляконічну вістку: „Повісився М. І. Міхновський, залишивши цидулку, в якій написано: **„Ліпше я сам, ніж мають мене Жиди повісити".** Він увесь час жив нелеґально на Кавказі, а недавно добився до Київа".

Вістка ця болючо вразить кождого, хто знав небіжчика, а знали його не тільки на В. Україні, а й у нас, у Галичині, де він нераз бував перед світовою війною і де мав багато приятелів. Був Микола Іванович Міхновський небуденною людиною, одним із визначних українських діячів, давнім і непохитним самостійником. Разом з покійним д-ром Василем Совачовим та Володимиром Шеметом багато причинився він до розбудження національної свідомости серед української молодіжи. Багато сучасних визначних діячів завдячують саме йому своє насерненя до українства. Походив М. Міхновський з давньої священичої родини на Прилуччині. По скінченню університету став адвоадвокатом у Харкові, де проживав довгі літа й здобув собі славу першорядного адвоката.

В українському руху бере участь від 90-ох років мин. ст., приступивши до таемного братства „Тарасівців". Від того часу ширить словом і ділом українську самостійницько-державницку ідею. Йому саме належить знаменита брошура „Самостійна Україна", перша брошура Р.У.П. (Революційної Української Партії), видана у Львові 1900 р. Розійшовшися згодом зі рупівцями, котрі еволюціонували в соція- [illegible]

кладає вкупі з иншими однодумцями нову партію — У. Н. П. (Українську Народню Партію). В основі програми цеї партії було гасло: „Самостійна Українська Республика для Українців". „Н.У.П." була власне перенята тою ксенофобією, яку тепер у нас проповідує др. Д. Донцов. В часі першої революції (1905 р.) партія видала кілька програмових брошур („Справа української інтеліґенції в програмі Н.У.П." й инші), а також одно число ґазетки „Самостійна Україна" під редакцією покійного (також самогубця) Миколи Шемета.

В 1912 р. видає Міхновський уже леґальний самостійницький орґан „Сніп", де містить ряд статей, між иншим цікаву сатиру на українофілів під наг. „Казки та оповідання з недійсного життя. I. Spirillum patricianum ukrainofilicum. Дисертація на д-ра патріотизму" — під псевдонімом Микола Ґідзь (вийшла й окремою брошурою). З літературної праці покійного слід ще згадати його переклад Шевченкової повісти „Музика" (в „Зорі" 1895 р.).

Непримиренний і завзятий самостійник, що різко ставився й до ліберальних українських демократів з „Ради" й до соціялістів, не міг Міхновський зайняти в тодішніх умовах того визначного громадянського становища, до якого надавався і своїм характером і розумом та знаттям. Аж з вибухом другої революції виходить він на ширшу політичну арену, беручи жваву ініціятивну участь у перших військових зїздах та в військовім клюбі „Батьківщина", якого був одним із основників. Разом із своїми приятелями й однодумцями братами Шеметами закладає відому партію „Українських хліборобів демократів". В останніх часах Центральної Ради береться його під увагу як кандидата на Гетьмана вкупі з покійним самостійником д-ром І. Луценком, Евгеном Чикаленком і Дм. Дорошенком. За Гетьмана висувають його на президента міністрів, але Гетьман не згодився на його кандидатуру. Яко знаний самостійник і ворог Жидів-асиміляторів він мусів очевидно по упадку української влади ховатися перед большевиками. На жаль нам нічого не відомо про цей період життя покійного. Кажуть, що наступ большевиків у 1919 р. захопив його хорим у шпиталі в Кремінчуці й тому він не міг виїхати за кордон, а мусів ховатися спочатку на Україні, а вкінці, як каже київська звістка, на Кавказі.

Вічна Память Покійному Борцеві за Самостійну й Незалежну Українську Державу, пером Йому рідна земля, котрій служив Він усе своє життя!

# СПРАВА НАЦ. „МЕНЬШОСТИЙ" В ПОЛЬЩІ.

З Варшави звідомляють, що премієр Ґрабскі в справі національних меншостей безпосередньо звернеться до заінтересованої сторони, цебто до нац. меншостей. Праці йтимуть довірочно. По скінченню праць Ґрабскі предложить соймови ряд внесень а палата мусітиме усталити інтерпретацію уступів договору, нац. меншостей відносно непольського шкільництва. Праці правительства обіймають не лише українську й білоруську справу, а цілий комплекс справ усіх національностей на терені Польщі. Справу кожньої національности трактуватиметься індивідуально. Деякі соймові уґрупування (Визволене) хотіли би трактувати окрему українську й білоруську справи. Правительство видасть обіжник із наказом ліберального трактування девидератів нац. меншостий; уможливлення плекання рідної мови й культури, як теж дозволу порозуміватися нац. меншостям з властями на їх рідній мові. Одначе це не значить, щоби правительство хотіло допустити до пересади, цебто до накинення мови меншостей на територіях, замешканих мішаним населенням тим, котрі хочуть користати з добродійства мови і польської культури.

Дня 19 м. м. радило над справою нац. меншостей пленум союзу послів ППС. Комісія трьох (Дашиньскі, Недзялковскі, Жулавскі) утворена свого часу для опрацювання відносного проєкту, предложила проєкт територіяльної автономії для територіяльних меншостей. Засідання мало характер довірочний. Відомо є лише, що клюб ППС. акцептував становище пос. Барліцкого на „кресовій раді".

## ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД „НАРОДНОЇ ОБОРОНИ"

### ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

Західно-українська політика переживає важку й затяжну кризу. Політична думка пошукує ідейних основ, орієнтаційних шляхів і організаційних форм у визвольних змаганнях народу. Стиснута цензурою краєва преса тільки в слабій мірі може відбивати дійсне життя народу, його петриби і змагання. Західно-українська преса на еміграції майже перестала істнувати. Спинилася інформація закордону про західно-українську справу.

Не місце тут входити в причини сього сумного стану річий. Вистарчить тільки його сконстатувати та подумати про направу. І для сього засновано Західно-Український Видавничий Фонд „Народньої Оборони". Цілию його: видання поза межами краю і поширення періодичних і инших публікацій, в українській і чужих мовах, для обслугування визвольних змагань нашого народу на західних українських землях.

Публікації Видавничого Фонду мають заступити свобідну українську книжку і пресу, які не можуть тепер появлятися в ріднім краю; дати можність вияву свобідної української думки, над якою тяжить в краю власть цензорського олівця; утворити інформаційну літературу про теперішне життя-буття нашого народу для чужого світу — й причинитися по змозі до скристалізовання і сконсолідовання української політичної думки, до знайдення реальної концепції розвязання зах.-української справи й шляху до практичного її переведення.

Видавничий Фонд, як інституція о загально-національнім характері, в своїй видавничій діяльности буде мати на увазі загальні інтереси нації, спільні для всіх її верств і клясів. Його публікації будуть доповненням тих періодичних і неперіодичних видань в краю, партійних і безпартійних, які стоять на становищі всенародної визвольної діяльности на західних українських землях, під кличем власної державности і національно-державної єдности, рахуючись з фактичним станом річей на наших українських землях.

Першою публікацією Видавничого Фонду, призначеною для власної суспільности, буде збірка статей, на ріжні теми нашого національного і міжнародного життя, у звязку з нашими визвольними змаганнями на західних українських землях. Другою публікацією буде інформаційна книжка для чужого світу, про теперішне положення на західних українських землях. В дальших плянах є видання кореспонденції для чужої преси, політично-суспільного місячника в українській мові і инших публікацій.

Поставлена собі Видавничим Фондом ціль може бути осягнена тільки спільними зусиллями цілої суспільности. Тому підписана Управа Фонду звертається до українського громадянства в краю і на еміграції, в Европі і Новім Світі, з зазивом до складання жертв на Західно-Український Видавничий Фон „Народньої Оборони".

Єсьмо на передодні десятьлітньої річниці вибуху світової війни, тої поворотної точки в історії людства, яка пробудила також в українськім народі волю до самостійного державного життя. Та воля з найбільшою силою і ясністю проявилася власне серед західних Українців. Вони положили найбільше жертв за національний ідеал і зазнали найбільших розчаровань. Треба їм оглянутись на пройдений за сих десять літ тернистий шлях, усвідомити пережите і витягти з пережитого науку на будуче. Се мають причинитися публікації Видавничого Фонду.

Хай же західні Українці, де-б вони не перебували, як десять літ тому поспішили виставити Легіон Січових Стрільців, що символізував волю цілої нашої нації до самостійного державного життя, поспішать тепер своїми жертвами для Видавничого Фонду „Народньої Оборони", що поставив собі за ціль промощувати дорогу для переведення тої волі в життя там, де вона не є здійснена.

В свідомости, що беремося за діло, важне для цілого українського народу, сподіємось, що наш почин знайде належний відгомін серед українського громадянства з усіх земель українських та що при його піддержці ми зможемо осягнути поставлену собі ціль.

Жертви на Видавничий Фонд в краю складати на руки уповноважненних Управою Фонду збірщиків. За кордоном жертви надсилати під адресою п. директора Мирона Гаврисевича, Австрія, Відень, IV. Порцелянгассе 50, а в Америці через Обєднання Українських Організацій в Філадельфії, Па.

ЗА УПРАВУ З. У. В. Ф. Н. О.:

**Мирон Гаврисевич вр., Андрій Жук вр., Др. Риман Перфецький вр.**



## ГОЛОДІВКА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

В суботу 17. м. м. в оставленій слідчій вязниці при вул. Баторія у Львові розпочали голодівку протесту слідуючі українські політичні вязні: Ярослав Селезинка (кол. член уряду през. Петрушевича, якому закидують провини з перед 14. березня 1923; сидить вже близько пв року без акту обвинувачення). Ст. Пера, Ірина Вахнянинова, Зелений з Перемишля) і інж. Андрій Мельник (арештований тиждень тому спеціяльним висланим агентом на місці посади в Осмолоді й перевезений до Львова; причина арештування також невідома). Всі названі політичні вязні домагаються: приспішення слідства, доручування їм цензурованих газет і окремого поміщення від звичайних бандитів, з якими вони старші інтелігентні люде — в більшости з вищою університетською освітою! — мусять сидіти у спільних келіях! Лідери польської „соціялдемократії" і партій, що своєю назвою підносять на глум слово „визволення" мають нову нагоду обурюватися французьким протестом і авторитетно заявляти, що закиди французьких інтелектуалістів що до відносин у польських вязницях є з ґрунту брехливі.





## З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

### За український центр на Волині.

(З луцького тижневика Громада).

З нами Українцями Волині й Полісся дуже часто не рахуються а то й не хочуть рахуватися, хоч ми і чисельно й територіяльно не слабші, як навіть деякі самостійні держави. Коли не рахуються з нами вороги, то це звичайна річ і на цеж ми й ведемо з ними боротьбу, щоби вони з нами рахувалися. Гірше, як часом недоцінюють нас таки свої. І ото у декого з нас пробуджується амбіція — хиба ми гірші від других? — Це правда, що не гірші, але скажім по правді, як з нами можуть рахуватися — нас цінити, коли в нас немає ні голови, ні того центру, що бувби показчиком нашого життя, що показувавби в мініятурі те, що робиться у нашій великій масі? Хто нас представляє і де сходяться всі жилки нашого великого народнього організму, де є пульс нашого народнього життя? — Ми є маса зложена з дуже великого числа цілих для себе одиниць, але всі разом не уявляє собою ніякої цілости.

Візьмім справу нашого центру. Хтось чужий, чи хоч би свій тільки не з наших земель, хоче приїхати й засягнути інформацій про наше громадське, чи політичне, чи культ.-освітне, чи якусь іншу ділянку нашого життя. Куди він мусить заїхати? — Він мусить вибратися сюди що найменше на яких два тижні й по черзі обїхати всі повітові міста. І то ще залєдви, чи збере всі інформації, які йому булиби потрібні. Коли він знає таке становище, то чи колинебудь збере його охата поїхати до нас? — Аж ніколи. На це можуть собі позволити мандрівники туристи, тільки не люде діла та ще в тяжкий час.

Щоби вже таки зовсім не було в нас хоч приблизного центру, то ні. Він є, тільки просто соромно про це говорити. Наш центр тепер — Варшава. Чи здавали собі коли з цього справу наші провідники? Треба сумніватися, бо тоді в цім напрямі щонебудь мусіли-б зробити.

Звичайно, тут ми не говоримо про загально-українські центри як Київ, Львів. Але центр, який необхідний для нас, як для окремої области зі значінням Східної Галичини, яка і витворила свій центр — Львів. Ба навіть Холмщина й Підляша має свій центр у Холмі. Але Волинь і Полісся? — Тим сумніше виглядає ця справа, коли в нас підносить дехто голоси, що ми мусимо рахуватися окремо й рахуватися з Галичиною в організаційним громадським життю як рівні з рівними. І навіть ті голоси не сказали досі нічого — де повинен бути живчик нашого того самостійного життя?

Рахуємо, що ця справа не є маловажна і до неї ми ще повернемо. Заразом зазначуємо, що на цю тему дуже радо приймати-мемо всякі замітки й уваги і дамо місце на сторінках нашого часопису для думок нашого широкого громадянства.

**ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО**

## СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

І. том.

### СПОГАДИ.

XX. (1905—1907).

(68)

Рішили, що поїдемо вдвох до Галі (старша дочка, що вчилася в Женевському університеті) в Женеву, там я житиму в Санаторії, а Левкові зробить операцію відомий на всю Европу хірург Реверден. Так ми й зробили. До нас же пристав В. К. Винниченко і ми втрьох поїхали в кінці лютого закордон. Всю дорогу мене страшенно нудило і я так ослаб, що в Женеву приїхав зовсім майже непритомний. Левко і В. К. Винниченко, як розказували потім, дуже боялися, що я умру в дорозі.

Памятаю, що за всю подорож тільки раз у мене перестало боліти і я на короткий час прийшов до памяти.

Проїздили ми, здається, по Тиролю, коло якогось замку, збудованого на височенній, стрімкій горі. Винниченко, дивлючись замислено на той замок, промовив наче сам до себе в голос:

— Ну, як він до дому вертається пяний?

— Хто? питаю.

— Та господар цього замку!

Я несамохіть розсміявся, як здорова людина і забув на мент за свою хоробу.

Здається, тільки горожанин російської держави міг зробити таке запитанне.

Проживши півтора місяці в санаторії я, без усяких ліків, так поздоровшав, що наче й не слабував ніколи. Спав спочатку по 12 годин на добу та їв по шість раз на день потроху — молошної страви і тим одужав.

В Женеві я тоді познайомився з богатьома емігрантами з Росії, але роскажу тільки про свідомих Українців.

Я вже раніще казав, що там я познайомився з відомим складачем (зецером) Драгоманова — Кузьмою Ляхоцьким, про якого я багато чув від проф. Ф. Вовка і який так просто розрішав польське питання на Україні. Тоді це вже був старий чоловік з великою сивою бородою, але ще такий міцний, що ходив по горах, несучи часом на плечах панночок, які приставали з незвички ходити по горах.

Після Драгоманова йому лишилася була маленька друкарня, власне тільки скринька з літерами, з яких він складав емігрантам російські та українські книжки, а відбивати возив тачкою до французької друкарні і з того жив, правда, далеко не роскішно.

Був у нього і склад „Громади" та инших Драгоманівських видань, але вони не розкуповувались, бо всі вони були заборонені не тільки в Росії, а й в Австрії, з емігрантів рідко хто їх купував.

Кузьма страшенно сумував за кордоном і рвався на Україну, щоб хоч вмерти дома, сторожем на могилі Шевченка. Але так і не здійснилися його мрії і він вмер в Женеві, бо незабаром в Росії настала страшна столипинська реакція і Кузьма не міг вернутися на Україну.

Перед смертю всі Драгоманівські видання він перевіз до д-ра Юрева, щ омав власну віллу коло Лозани.

Познайомився я тоді і з О. М. Коваленком, одним з найсимпатичніших людей, яких мені доводилося стрічати в житті. Він був інженер — механіком на панцернику „Потьомкин", бунт якого він описав у ЛНВістнику за 1906 рік псевдонимом О. Жубренко — „Одинадцять днів на панцернику Князь Потемкин Таврическій". По ліквідації бунту, він з Румунії переїхав до Женеви, де й жив на гроші, що дістав від американського часопису за опис того бунту.

Саме тоді він клопотався, щоб перевезти до себе з України свою стареньку матір, що дуже сумувала за своїм одинаком. Він листовно порозумівся з земляками у Львові та Відні, щоб там стрінули її і допомогли доїхати до Швайцарії. У Львові стрінув її, як умовлено було, на двірці Галичанин студент соц.-демократ. Він взяв від неї сторублевий банкнот, щоб купити далі білета (карту) і ... втік з тими грішми, покинувши на призволяще на двірці стару, неграмотну жінку, без копійки грошей! На щастя, вона знала призвіща Грушевського та Франка у Львові, якось добилася до них і вони вже допомогли їй доїхати до Женеви.*)

Левкові зробили дуже добре операцію: повиймали шматочки кістки, які не позросталися, рана перестала гноїтися, стала заростати.

Винявши першу найбільшу кісточку проф. Реверден, який знав історію ранення мого сина, усміхаючись сказав:

— „Envoyez a votre Tzar"! (Пошліть свому цареві.)

Покинувши його в Женеві з Галею, щоб набірався сили, я зовсім здоровий поїхав через Італію, Австрію додому.

У Львові, від профц М. С. Грушевського довідався я, що він, купно з усіма Галичанами, ображений статтею в „Громадський Думці", напрявленою проти Галичан, одмовилися бути співробітниками нашої газети і навіть хотіли про це заявити голосно в пресі. Це була мені перша неприємна звістка про газету за тих півтора місяці, що я пробув за кордоном.

Живучи в Женеві, я ні з ким з редакційних не листувався, а жінка обминала питання про газету, хоч я, з того часу, як почав видужувати, раз-у-раз її допитувався. Вона писала мені про фінансовий стан газети, що хід передплати, а про внутрішнє життє нічого не писала, щоб не турбувати мене. Мене котрію роспитатися у Ф. П. Матушевського але соромно було його турбувати. Я знав, що у нього нема буквально й хвилини вільної, а щоб написати мені листа про внутрішній стан, треба було і спокою і часу. Я знав, що газета виходить, бо читав її що-дня в Женеві, знав з листів жінки, що всі живі й здорові і на тому й заспокоювався.

Коли я приїхав до Київа, то довідався, що напруження в редакції дійшло до крайнього степеня. Леонтович не міг згадати прізвища Грінченка; при одній згадці про нього він затремтить увесь і лице йому аж перекоситься. Після привітання зо мною, після мого першого запитання про внутрішню атмосферу редакції, Леонтович зараз же почав нервово лаяти всіх, а потім почав обвинувачувати мене за те, що це я склав такий редакційний комітет, понабірав таких співробітників. Обвинувачував їх в тім, що вони газету погубили, що вони грають на найгірших інстинктах маси: своєю газетою вони нацьковують селянство і взагалі голоту на заможні кляси, розвивають в них інстинкти заздрощів до всіх власників і т. д. Я відповідав йому, що він помиляється, що він прибільшує, він дратувався ще гірше, почав докоряти мені, що я втягнув його в таку компанію, осоромив його перед ріднею, перед знайомими і т. д.

— Не я вибірав, кажу, а ми гуртом складали спис співробітників.

Він мені на це:

— Я кажу про склад редакційного комітету, про Грінченка, який дає ввесь напрямок газеті і який її погубить. Вони, себ-то Грінченко і Ко., бажаючи опертися на голоту, потурали їй, одвернули від газети заможні елементи, які могли-б газету підтримати, поставити на ноги. Грінченко і Ко. сподівалися, що газета широко піде серед голоти, аж виявилося, що ця голота може тільки палити й руйнувати все, а до українських культурних справ їй байдуже, газети нашої вона й не читає. В результаті така газета нікому й не потрібна, ніхто її не передплачує і її треба закрити.

— Газета ведеться по тому програмові, на якому ми умовилися, кажу я йому, — може була помилка наша в тім, що ми завели таку конституцію при якій господарем справи являється редакційний комітет, а не видавці, але отвернути газету до кінця року на таких умовах ми мусимо, бо ми обіцяли.

— Як собі хочете, а я вийду з газети, каже Леонтович, — я не хочу себе соромити; треба обміркувати кому я повинен передати редакторство і право на видання.

Зтурбувало мене це немало. Боявся я, що коли він відмовиться бути видавцем, то може й Сіміренко не дасть грошей на видання до кінця року, а у мене тоді грошей зо всім не було. Почав я умовляти його, щоб він зоставєся хоч видавцем, а редакторство нехай перебере Матушевському.

— Я-ж давно вам казав, кажу йому, — щоб ви скинули з себе редакторство на імя фактичного редактора, бо тепер через те і виходять непорозуміння, а ви мене за це обвинувачували, що я умовився з Грінченком і Ко. і хочемо випхати вас з газети.

(Дальше буде).

*) Виходить, що не тільки серед нашого темного народу, як я писав, мало трапляється чесних людей, а так само мало їх і посеред нашої інтелігенції, бо соц.-демократ, се ж вибрана з поміж гурту інтелігенції людина! А скільки виявилося отаких „ідейних борців" між нашою інтелігенцією під час останньої революції! Чомуж опінія не карає їх?
Мовляв Шевченко:
„Чому на його не плюють?
„Чому не топчуть? Люде, люде!"
А люде наші, нація наша — „паскудна", „гнусна", як часто з білю в серці казав Лисенко. І працюєш для неї, як сказав Франко — „тільки з пекла" з сього обовязку".

## ПОЗІР! ПОЗІР!

**Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошеня до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути присланa враз з даним оголошенням будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адмістрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися з сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержувати ся поданих правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їх оголошень чи оголошень.**

**Адм. „Свободи".**

# ПРОТОКОЛ

## З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛ. УРЯДУ У. Н. СОЮЗА

### відбувшогося на днях 20, 21 і 22. лютого 1924 р. в домі У. Н. Союза під ч. 83 Ґренд ул. в Джерзи Сіті, Н. Дж.

(1)

В середу дня 20-го лютого о годині 9. рано гол. предсідатель У. Н .Союза д. С. Ядловський отворив засіданне привітною короткою промовою.

Присутні були: гол. предсідатель С. Ядловський, гол. містопредсідатель Т. Грицей, гол. містопредсідателька М. Ольшаницька, гол. рекордовий секретар І. Каштанюк, гол. фінансовий секретар Р. Слободян, гол. касієр В. Левчик, голова контрольної комісії С. Милянович, контрольор В. Гасій, контрольор І. Ваверчак, радний К. Кирчів, радний М. Петрівський, радний М. Шевчук, радний В. Яськевич, радний С. Кудрик, радна А. Стадник, радна М. Мельник, голова редакційного комітету о. М. Струтинський і члени редакційного комітету М. Мурашко і Д. Андрейко.

На засіданне неявився радний С. Баюс з Ровей, Н. Дж.

По одобренню програми засідання і полагодженню вступних формальностий, наступили річні справоздання головних урядників в слідуючім порядку:

**Звіт головного предсідателя:**

Звіт мій, як голови Орґанізації, за рік 1923 є дуже коротенкий по тим причинам, що за минувший рік в нашій Орґанізації не зайшли жадні головнійші так би сказати зміни чи обставини. Орґанізація по викінченню всяких старих з давнійших часів справ, увійшла назад в нормальний хід життя. Головна екзекутива упоравшися з всякими меньш орґанізаційними ділами поза денні рутинові обовязки, звернула всю свою енерґію задля добробуту і зросту Орґанізації і в тому напрямку повела і веде теперішну свою працю. Иншими словами сказавши, в нашій Орґанізації під теперішну пору ведеся виключно орґанізаційна робота як в горі так само і в низу між членами.

Се після моеї гадки є нормальний стан орґанізації, стан правильний і стан який фактично відповідає завданню і цілям Орґанізації.

Ухвали які запали на торічнім засіданню, переведені. Як сама Орґанізація так і її друкарня ведуться взірцево і по діловим принципам. Висліди і підрахунки з цілого дловодства за послідний рік почуєте панове і пані з ріжних справоздань дотичних урядників та будете мали нагоду близше приглянутися і познакомитися з ними і витворити свій власний осуд.

Той нормальний хід життя Орґанізації існує не лишень в горі Орґанізації а являеся він також і в низу між членством.

В місцевих відділах і товариствах Орґанізації панує спокій, вдоволення, а місцеві урядники враз з своїм членством звертають що раз більше свою енерґію і працюють над зростом членства в своїй Орґанізації і солідно співділають з головною управою.

Як що теперішний стан буде продовжатися, а нема найменших сумнівів, щоби він не мав продовжуватися, можна сміло заключати, що члени У. Н. Союза розуміють вагу своєї Орґанізації, поволи віддаються її і є надія що з часом згуртують поважне число членів до їх влсаної Орґанізації і У. Н. Союз буде все тим могутним велитнем і здобутком української іміґрації в Америці яким являеся він вже і днесь.

От на сім і кінчиться мій звіт.

**Звіт головного містопредсідателя:**

Гр. Т. Грицей заявляе, що в минувшім 1923 році немав важнійших офіціяльних поручень ні потреби заступати гол. предсідателя, тому й справозданне його коротке. Користав з всякої нагоди прислужитися в користь орґанізації, відвідував відділи, помагав орґанізувати нові, членів завзивав до едности і співпраці в орґанізованню нових членів а сам все був готов послужити орґанізації після потреби, свого уряду і обовязку.

**Звіт головної містопредсідательки:**

Гр. М. Ольшаницька заявляе, що й її справозданне таке лиш може бути як попереднє. Відвідувала відділи в своєму окрузі. Орґанізувала нові відділи і нових членів. Ширила орґанізаційну солідарність. Заохочувала до співпраці і згоди зорґанізованих а нових до вступлення в ряди орґанізації.

**Звіт головного рекордового секретаря:**

Минувший рік 1923-ий це був рекордовий рік в історії 30-літного істнування нашої орґанізації.

Мимо обмежень іміґраційних і не найліпших робітничих обставин тут в Америці, до У. Н. Союза пристало в тім році 2.991 нових членів повнолітних і 1998 їх дітий, або разом 4.989 обезпечених, що становить майже одну четверту часть всіх обезпечених в У. Н. Союзі з кінцем 1923 р.

Дітей треба зачисляти як обезпечених на рівні з повнолітними, бо хоч в теорії, обезпеченне дітий становить тільки поширенне членських привілеїв, тих повнолітних членів котрі свої діти на обезпеченне записують, так на ділі ті діти становлять так само обезпечені одиниці, а система ведення їх рекордів не ріжниться від системи ведення рекордів повнолітних членів.

В 1923 р. зорґанізовано 23 нових відділів а се:

1) Тов. Український Сокіл в Вунсакет, Р. Ай. від. 241.
2) Тов. ім. Стефана Федака в Норт Танаванда, Н. Й. від. 257.
3) Тов. Просвіта в Бейрфорд, Па. від. 260.
4) Бр. св Йосифа в Фар Ракавей, Н. Й. від. 261.
5) Бр. Трех Святителів в Нютон Фолс, Огайо від. 264.
6) Тов. ім. Б. Хмельницького в Майнерсвил, Па. від. 265.
7) Тов. Івана Франка в Амстердам, Н. Й. від. 266.
8) Тов. ім. Т. Шевченка в Вестбури, Н. Й. від. 267.
9) Тов. ім. Дмитра Вітовського в ..ренкфорд, Па. від. 268.
10) Тов. ім. Івана Франка в Рачестер, Н. Й. від. 269.
11) Тов. ім. Івана Франка в Елмайра, Н. Й. від. 271.
12) Тов. Любов в Ню Правіденс, Н. Дж. від. 272.
13) Тов. Дарахівщина в Джерзи Сіти, Н. Дж. від. 275.
14) Бр. св. Великомученика Йосафата в Зейнсвил, Огайо від. 279.
15) Тов. „Над Збручом" в Скрентон, Па. від. 280.
16) Тов. ім. Т. Шевченка в Байон, Н. Дж. від. 281.
17) Тов. Запорожська Січ в Іст Сейнт Луіс, Ілл. від. 284.
18) Бр. св. Петра і Павла в Фаррел, Па. від. 285.
19) Сестрицтво св. Анни в Байон, Н. Дж. від. 287.
20) Тов. ім. Т. Шевченка в Рачестер, Н. Й. від. 289.
21) Тов. Згода в Ровей, Н. Дж. від. 294.
22) Бр. св. Стефана в Барнесборо, Па. від. 297 і
23) Тов. Любов в Бронкс, Н. Й. від. 298.

28. лютого 1923 р. було розвязане Бр. св. Михаїла в Велвейн, Айова, від. 303.

30. жовтня 1923 р. було розвязане Бр. св. Стефана в Джерзи Сіті, Н. Дж. від. 391.

ЗІСТАВЛЕННЄ ВІДДІЛІВ:

| | |
|---|---|
| З кінцем року 1922 було всіх відділів У. Н. Союза | 323 |
| В році 1923 зорґанізовано нових відділів | 23 |
| Разом | 346 |
| В році 1923 розвязано | 2 |
| З кінцем 1923 р. було всіх відділів У. Н. Союза | 344 |

(Дальше буде).



# ДОПИСІ

## НЮ ЙОРК, Н. Й.

**Орґанізація союза місцевих орґанізацій.**

В суботу, дня 31. мая с. р. вечером уповажнені представники 11. українських товариств міста Ню Йорку уконституовали спільну орґанізацію під назвою „Союз Українських Національних Товариств міста Ню Йорку". Ся орґанізація поставила собі за ціль: дбати про льокальні справи нюйорських Українців та вести поміч старому краеви.

Потреба такої орґанізації давалася відчувати вже від довшого часу. Ініціятива пішла з товариств, з котрих кілька одиниць скликали визначних членів всіх непартійних орґанізацій в Ню Йорку на спільну нараду, дня 25. лютого с. р. Ся перша нарада, на яку явились визначні члени 14-тьох товариств, вирішила одноголосно потребу координації Українців в Ню Йорку та утворення спільної аполітичної орґанізації. На другу нараду, дня 23. марта сц рц запрошено також місцеві орґанізації політичного характеру і на сю нараду явились вже дійсні представники 14-тьох товариств, частю з дефенітивними повновластями, а частию з дорученнем поінформуватись.

На сій нараді виявилось, що товариства з партійною закраскою не конче охогі до заложення аполітичної орґанізації. На сій нараді рішено голосами товариств таку орґанізацію заложити і приняти начерк основ її. В ціли уконституовання її відбулись саме збори уповажнених представників товариств дня 31. мая с. р. До орґанізації приступили дефінітивно і брали участь в зборах слідуючі товариства: Українська Жіноча Громада, Бр. св. Володимира, Вільні Козаки міста Львова, Вільність в Америці, Запорожська Січ, Зоря, Січ ім. Б. Хмельницького, Жеребецька Любов, Ходачків Малий, Товариство ім. Шевченка, Теребовельська Поміч.

Після принятих вже на нарадах з дня 31. мая с. р. основних засад „Союза" його повний збір складаєсь тепер з представників належачих до Союза товариств, а то: по одному представику від екзекутиви кожного товариства і по стілько делеґатів від загального збору членів кожного товариства, скілько двайцяток членів має кожне товариство. Тіснійшу Управу Союза вибирає повний вибір Союза, що вже зроблено. Ширша Управа або так звана „Рада Союза" складається з стілько членів, скілько є товариств в „Союзі". „Союз" уконституовано в той спосіб, що вибрано головою п. Олексу Плескуна, заступником голови п. Тимотея Мілєщука, секретарем п. Михайла Боднара і касієром п. Михайла Никифорчина.

„Союз" є орґанізацією наскрізь місцевою та не має жадного політичного вістря. Він не колідує з жадною з політичних загальних українських орґанізацій, бо його цілею є місцева праця. Його задачі наскрізь конструктивного характеру, а зродився він лиш з почуття потреби реальної народної праці на місци. Поголоски і сплетні, буцім то „Союз" є виміний проти якої-небудь загально американської української орґанізації є лишені всякої основи і є лиш видумкою амбітних і інтриґуючих одиниць.

ЗА УПРАВУ С. У. Н. Т. м. НЮ ЙОРКУ:

**Олекса Плескун,** голова,
**Михайло Боднар,** секр.



АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

# ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ.

**Повість з галицького життя.**

**(Продовження).**

(29)

Василь підвів очи на о. Городецького і поцілував з пошаною його руку. Це що тепер сказав о. Городецький зійшлось якраз з його думкою з питаннєм, якого не міг розвязати: кудою, якою дорогою вийти йому з цеї пітьми на ясне місце на сонце...

— З моєї ситуації виходу нема, отче, я попав на дно пекла.

— Гріх вам таке говорити. Чоловік за життя в пекло не попадає, бо на цім світі немає безвихідного пекла. Тут є род чистилища де Господь насилає людям ріжні хрестики і терпіння на пробу витрівалости. І ви мусите витрівати. Заспокійтесь лише станьте паном своеї волі і своїх думок, а дорога до виходу мусить найтись. Не ялось попадати в одчай тоді, як треба робити.

— Отче, що тут поможуть всі потіхи, коли справді виходу нема. Я цього пятна, ганьби не змию з себе, хочби власною кровю. Моя доля вже раз на все припечатана. На мені пятно Каїна, якого нічим не зітру.

— Лише підождати, заспокоїтись, а дух святий осінить нас якоюсь гарною думкою, якимсь способом. Лише не хвилюйтесь, бо це нінащо. Ви сьогодня ще нічого в роті не мали. Охлянете зовсім, опадете на силах. От напийтесь бодай чарку вина. І вам Павлихо теж не повадить. — О. Городецький присилував обое випити.

Настала тепер прикра мовчанка. Павлиха охкала по своєму, Маринка плакала сидячи коло мами, Василь попав знову в задуму.

О. Городецький полишив жінку тут, а сам пішов до дому казав запрягти коні до візка і післав піддячого на постерунок по жандармів. Сам узяв палицю і пішов до коршми на Вигоду.

X.

Прийшов якраз по другій операції, при котрій злодіїв повизували і били киями в пяти „по турецьки". Але Черупі перед тим ще вчистили нових пятнайцях кіїв за це, що опозорив перед світом свого сина, і запаскудив йому світ. За се всі присутні більше йому докоряли, чим за крадіж коний. Черупа терпів всі муки не скрививши, не видав із себе голосу, хоч його бонлюче били. Затяв зуби і терпів. Не дививсь на нікого. На Василя лише раз глянув і зараз похнюпив голову.

О. Городецький станув перед коршмою. Люди познімали шапки і розступились. За цілий час, як він тут парохом ніколи в коршмі не був.

Війшов до середини і поздоровив людий.

— Слава Ісусу Христу!

— Слава во віки! відповіла громада.

— Мир вам мої любі парохіяне! Всі замовкли — ще вчера мені і не снилось, що стрінуся тут з вами при такій поганій нагоді. Піймалисьте злодіїв, що легким способом хотіли поживитись людською працею забувши заповідь божу: не кради! не пожелай власности ближнього твого. Страшні часи настали. Там де голоситься слово боже, сіесь здорове зерно, там діявол підсіває свій кукіль. Ми всі чимало здивувались, коли прихоплено на крадежи того чоловіка, якого вважали всі за чесного. Злий дух звів його на манівці; і за це жде його кара по закону. До того покликані є суди, щоб злочинців карати, а нам самим їх карати не вільно. Двох кар за один злочин не може бути. Люди добрі! Я знаю, що вас це болить, як хто посягає рукою за вашою кервавицею але памятайте, що Господь наш більше терпів, його більше боліло, а він простив своїм ворогам. Молитесь щодня в отченаши: остави нам долги наша, яко і ми оставляем должником нашим. Отож я, ваш душпастир покликуюсь на ці слова, упоминаю вас і прошу. простіть їм і ви перестаньте їх мучити. Они відповідять за все перед судом, котрий не має права прощати, але ви маете не лише право, але обовязок прощати ваші кривди, коли хочете, щоб Господь простив вам ваші провини.

— Та ми чужих коний не крадемо, — обізвався оден мужик вже під чаркою.

— Як же ти сину нерозумно говориш... Тобі здається, що нема тяжчого гріха, як коні красти? Є ще тяжші гріхи від крадежи, на які цісарського права нема, а мимо того вони кличуть о помсту до Бога, щоб їх покарав. Коли хто скривдить вдову, сироту, коли задержить наймитови заслужену плату, то хоч за це нема криміналу, то ще тяжчий гріх, чим крадіж коний.

Люде стали бентежитись. Ніхто вже не смів з еґомосцем спорити, а він говорив далі:

— Послухайте мене, не знущайтесь над цими окаянними, а віддайте їх зараз там, де їм належиться. Вже один гріх вповнили, не робіть ще й другого гріха непослуху. Колиб ви мене не послухали, ви би мене прикро болючо вкололи. Ви би мені показали, що моя трийцять літна праця над спасенієм душ ваших була даремна і що зерно, яке я сіяв попало на камінь.

**(Дальше буде).**